

Otázky a tematické okruhy k ústním částem státní závěrečné zkoušky v magisterském studijním programu **Katolická teologie**

Úvod

Studium magisterského studijního programu Teologie, studijní obor Katolická teologie se řádně uzavírá státní závěrečnou zkouškou, která se skládá ze čtyř ústních částí a obhajoby diplomové práce:

A) Písmo svaté a biblická teologie – Student má prokázat zevrubnou znalost Písma Starého i Nového zákona jako celku: zvládnutí problematiky inspirace, literárních druhů, tradice, kánonu, hermeneutiky a metod exegeze, geografického, historického a kulturního pozadí. Vedle toho musí znát i jednotlivé části Písma a prokázat schopnost jejich fundovaného výkladu; zvláštní důraz je kladen na spisy Nového zákona. Student musí doložit základní znalost některých témat biblické teologie, blíže upřesněných v příslušných otázkách.

B) Fundamentální a dogmatická teologie – Student při zkoušce vychází ze samostatné, metodologicky a znalostně fundované reflexe vybraných témat Božího zjevení, zejména teologické epistemologie, trinitární teologie, christologie a soteriologie, teologické antropologie, ekleziologie, sakramentální teologie a ekumenismu. Prezentací zvoleného tématu a diskuzí se zkoušejícími má student prokázat, že dílčí znalosti získané v rámci jednotlivých kurzů dokáže propojit do organické syntézy. Zkouška má potvrdit, že si student nejen osvojil penzum vědomostí odpovídající stupni studia, ale především že dokázal teologické poznání osobním způsobem asimilovat a je schopen teologického myšlení založeného na porozumění hierarchie prav víry a *nexus mysteriorum*.

C) Morální a spirituální teologie – Student má prokázat schopnost samostatné, metodologicky a znalostně fundované reflexe základních principů křesťanský kvalifikovaného lidského života jako takového (fundamentální morálka), jeho jednotlivých aspektů z hlediska individuálního (konkrétní morálka) i sociálního (sociální etika). Vyžaduje se znalost pramenů morální teologie, jejich metod, dějin a hlavních témat.

D) Pastorální teologie a liturgika – Cílem zkoušky je prokázat znalost obecných principů pastorační, zakotvených v dokumentech katolické církve v ekumenickém přesahu a v aplikaci na specifické podmínky místní církve. V liturgické části se vyžaduje systematická znalost teologických východisek katolické liturgie, hlavní projevy a souřadnice liturgického života v dějinném kontextu a současné praxi.

E) Obhajoba diplomové práce – Součástí státní závěrečné zkoušky je obhajoba diplomové práce o rozsahu minimálně 60 normostran. Téma práce musí navazovat na předměty studijního plánu, nemusí však přímo souviset s žádnou částí státní závěrečné zkoušky. Průběh státních závěrečných zkoušek je upraven Studijním a zkušebním řádem UK v Praze, Pravidly pro organizaci studia na KTF UK a Opatřením děkana č. 19 /2018.

Státní závěrečná zkouška má prokázat schopnost studenta zvládnout větší objem látky, myslet v souvislostech, a to i mezioborových, spojovat nabyté poznatky s praktickou aplikací. Zadané okruhy a témata k probírané látce nejsou přesnými formulacemi otázek. V rámci širších okruhů má studující při zkoušce prokázat i schopnost orientace v látce, reakce na podrobnější otázky zkušební komise.

A. PÍSMO SVATÉ A BIBLICKÁ TEOLOGIE

A-1 STARÝ ZÁKON

1. Tradice o počátcích Izraele

- a) Patriarchové
- b) Exodus, sinajská smlouva
- c) Usazení v Palestině a doba soudců
- d) Exegeze: Gn 22,1–19

2. Období izraelské monarchie

- a) Založení království a první králové
- b) Rozdělení království a pád Samařska
- c) Reforma krále Joziáše
- d) Exegeze: Ex 14

3. Doba exilní a poexilní

- a) Pád Jeruzaléma a vyhnanství
- b) Návrat a poexilní obnova
- c) Helénismus a války Makabejských
- d) Exegeze: Nm 24,15–19

4. Dějiny starozákonního textu

- a) Dějiny hebrejského textu
- b) Řecké a latinské překlady
- c) Základy textové kritiky
- d) Exegeze: Dt 8,7–18

Starý zákon jako Boží i lidské slovo

- a) Inspirace a literární druhy
- b) Kánon Starého zákona
- c) Zásady biblické hermeneutiky
- d) Exegeze: Joz 6

6. Literární historie a teologie Pentateuchu

- a) Dějiny kritiky Pentateuchu
- b) Hypotéza pramenů: Jahvista, Elohist
- c) Deuteronomium a Kněžský spis
- d) Exegeze: Sd 3,12–30

7. Deuteronomistické dějiny

- a) Jozue, Soudců
- b) Knihy Samuelovy a Královské
- c) Exegeze: 2 Sam 7

8. Chronistické dílo

- a) Knihy Kronik
- b) Ezdráš a Nehemiáš
- c) Exegeze: 2 Král 4,8–37

9. Izraelští proroci

- a) Starozákonní proroci a jejich poslání
- b) Dva proroci severního království: Amos a Ozeáš
- c) Exegeze: Žl 130

10. Předexilní proroci v Judsku

- a) Izaiáš
- b) Micheáš, Sofoniáš, Nahum, Habakuk
- c) Jeremiáš
- d) Exegeze: Př 8

Exilní a poexilní proroci

- a) Ezechiel, Deuteroizaiáš a Zpěvy o Hospodinově služebníkovi
- b) Tritoizaiáš, Ageus, Zachariáš, Malachiáš
- c) Exegeze: Job 28

12. Hebrejská poezie

- a) Žalmy
- b) Píseň písní a Pláč
- c) Exegeze: Sir 24,1–22

13. Sapienciální literatura

- a) Pojem moudrosti, kniha Přísloví
- b) Job, Kazatel
- c) Sirachovec, kniha Moudrosti
- d) Exegeze: Iz 7

14. Poučné příběhy

- a) Rút
- b) Jonáš
- c) Tobiáš
- d) Exegeze: Jer 1,1–10

15. Apokalyptika a poslední povzbudivé příběhy

- a) Joel, Daniel
- b) Knihy Makabejské
- c) Ester, Judit
- d) Exegeze: Iz 42,1–9

Povinná literatura

Věroučná konstituce o Božím zjevení Dei Verbum, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha 1995, 101–123

PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE, *Výklad Bible v církvi*, KNA 2007

PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE, *Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli*. Kostelní Vydří 2004

BENEDIKT XVI., *Verbum Domini (Slovo Páně)*. Kostelní Vydří 2011

HŘEBÍK, J., Studijní materiály, <http://ktf.cuni.cz/~hrebik/>

K exegezi vybraných textů příslušné pasáže z *Výkladů ke Starému zákonu I* (Praha 1991), II–V. Kostelní Vydří 1996–98

Doporučená literatura

RENTORFF, R., *Hebrejská bible a dějiny*. Praha 1996

CHIOLERIO, M., *Blaze tomu, kdo slyší tato slova*. Praha 1997

DILLARD, R.B. – LONGMAN T. III., *Úvod do Starého zákona*. Praha 2003

A-2 NOVÝ ZÁKON

1. Historické pozadí Nového zákona

- a) politická situace v Palestině od 1. stol. př. Kr. do 1. stol. po Kr.
- b) židovské náboženství před a po r. 70 po Kr.
- c) kulturně náboženské souřadnice helénistického světa

2. Úvod do evangelií

- a) pojem „euaggelion“ a jeho různé významy v řečtině, ve Starém zákoně a v Ježíšově hlásání
- b) literární druh „evangelium“ z hlediska literárního a teologického, etapy utváření evangelií (srov. Dei Verbum 19)
- c) synoptická otázka a její možná řešení
- d) četba a exegeze řec. textu Lk 1,1–4

3. Evangelium podle Matouše

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata
- b) autor, adresáti, doba a místo vzniku
- c) struktura a teologická témata Mt 1–2 v souvislosti celého Mt evangelia
- d) četba a exegeze řec. textu Mt 28,16–20

4. Evangelium podle Marka

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata
- b) autor, adresáti, doba a místo vzniku
- c) četba a exegeze řec. textu Mk 1,14–15

5. Evangelium podle Lukáše

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata
- b) autor, adresáti, doba a místo vzniku
- c) struktura a teologická témata Lk 1–2
- d) četba a exegeze řec. textu Lk 24,28–35

6. Evangelium podle Jana a janovské listy

- a) Janovo evangelium: struktura, obsah a hlavní teologická témata, autor, adresáti, doba a místo vzniku
- b) 1. list Janův: struktura, obsah a hlavní teologická témata, vztah ke čtvrtému evangeliu
- c) 2. a 3. list Janův: možná rekonstrukce dějinného kontextu a obsah
- d) četba a exegeze řec. textu Jan 1,1–18

7. Skutky apoštolů

- a) struktura, obsah a hlavní teologická témata
- b) autor, jeho práce s prameny a literární kvality, vztah k apoštolu Pavlovi
- c) charakteristika mateřské jeruzalémské komunity a její rozvoj
- d) četba a exegeze řeckého textu Sk 1,8

8. Život apoštola Pavla a přehled jeho misionářské a literární činnosti

- a) prameny pro rekonstrukci jeho života; Pavel před setkáním s Kristem
- b) Pavel – misionář: periodizace jeho činnosti a přehled listů, závěr jeho života
- c) četba a exegeze Gal 1,15–17

9. Epistolární forma v novozákonních listech

- a) základní formální části dopisů a jejich charakteristika
- b) četba a exegeze řec. textu 1 Kor 1,1–3

10. Listy Soluňanům (Tesalonickým)

- a) První list Soluňanům: okolnosti sepsání, struktura, teologická témata
- b) Druhý list Soluňanům: okolnosti sepsání, struktura, teologická témata
- c) četba a exegeze řec. textu 1 Sol 4,13–18

11. Listy o ospravedlnění

- a) List Galaťanům: okolnosti sepsání, struktura, teologická témata
- b) List Římanům: okolnosti sepsání, struktura, teologická témata
- c) četba a exegeze Gal 2,19–20
- d) četba a exegeze řec. textu Řím 1,16–17

12. Korintská korespondence

- a) dějiny Pavlovy kontaktů s korintskými křesťany – přehled
- b) První list Korint'ánům: struktura a hlavní témata
- c) Druhý list Korint'ánům: struktura, literární jednota a hlavní témata
- d) četba a exegeze řec. textu 1 Kor 15,3–5

13. „Autentické“ listy z vězení

- a) List Filipánům: okolnosti sepsání, literární jednota a struktura listu, hlavní témata
- b) List Filemonovi: okolnosti sepsání, struktura z hlediska rétorického účinnosti
- c) četba a exegeze řec. textu Flp 2,5–11

14. Tzv. deuteropavlovské listy z vězení

- a) List Kolosanům: okolnosti sepsání, struktura listu, hlavní témata
- b) List Efesanům: okolnosti sepsání, struktura listu, hlavní témata
- c) četba a exegeze řec. textu Ef 1,1–2; 1,20–23

15. Pastorální epištoly

- a) První list Timoteovi a list Titovi
- b) Druhý list Timoteovi
- c) četba a exegeze řec. textu 1 Tim 3,16

16. List Židům

- a) Okolnosti vzniku, literární charakteristika, struktura a hlavní teologická témata
- b) Biblický pojem kněžství ve Starém zákoně a jeho proměna v Novém zákoně
- c) četba a exegeze řec. textu Žid 2,17; 5,9–10

17. Katolické epištoly

- a) První a druhý list Petřův
- b) List Jakubův a Judův
- c) četba a exegeze řec. textu 1 Petr 2,4–5.9–10

18. Novozákonní apokalyptika a kniha Zjevení sv. Jana

- a) Novozákonní apokalyptika, výklad symboliky v knize Zjevení sv. Jana
- b) Okolnosti vzniku knihy Zjevení sv. Jana, struktura a teologický záměr
- c) četba a exegeze řec. textu Zj 21,1–4

19. Novozákonní kánon

- a) etapy formování kánonu Nového zákona a svědectví o jednotlivých fázích
- b) kritéria, která se uplatňovala při rozlišování kanonických knih
- c) hlavní nekanonické spisy prvních křesťanských staletí, tzv. „apokryfy“

Povinná literatura

BROŽ, J., Studijní texty ke studiu Nového zákona, <http://ktf.cuni.cz/~broz/>
nebo alternativa v angličtině: BROWN, R. E., *An Introduction to the New Testament*, New York 1998
SCARANO, A., Studijní materiály. http://www.ktf.cuni.cz/studijni_materialy

Doporučená literatura

CARSON, D. A., MOO, D. J., *Úvod do Nového zákona*. Praha 2008
POKORNÝ, P. – HECKEL, U., *Úvod do Nového zákona*. Praha 2013
RYŠKOVÁ, M., *Doba Ježíše Nazaretského*. Praha 2008
TICHÝ, L., *Úvod do Nového zákona*. Svitavy 2003

B. FUNDAMENTÁLNÍ A DOGMATICKÁ TEOLOGIE

B-1 ZJEVENÍ A JEHO PŘEDÁVÁNÍ V CÍRKVI

1. Křesťanské zjevení a odpověď víry

Křesťanské zjevení (*revelatio*) je principem víry a teologie. Vysvětlete, co se v katolické teologii tímto termínem označuje, a v této souvislosti definujte křesťanskou víru.

a) Křesťanské zjevení

Boží zjevení a nabídka spásy podle Prvního vatikánského koncilu a Druhého vatikánského koncilu: kontinuita a vývoj nauky. Slovo Boží a jeho analogické používání (VD 7) a jeho jednota v „christologii Slova“ (VD 11-13; srov. Sk 1,1nn; Jan 1,14); skutečnost, že „Slovo se zkrátilo“ (VD 12, srov. Iz 10,23; Řím 9,28; Origenes, Augustin, Bernard,...). Zjevení ve slovech a skutcích (*gestis verbisque*), jeho příprava ve stvoření a SZ vrcholící v Ježíši Kristu, který je prostředníkem a plností zjevení (DV 2, srov. 4). Toto zjevení působí, že člověk poznává Boha snadněji a jistěji (DH 3005; DV 6). Novost a definitivnost zjevení v Ježíši Kristu, jež je ale třeba ještě pochopit v jeho plném významu (KKC 66, DV 8). Kristus, který zjevuje člověka jemu samotnému (GS 22). Přístupy a modely zjevení v současné fundamentální teologii (Latourelle, Seckler, Dulles,...)

b) Akt víry

Akt víry ve SZ a jeho novost v NZ. Christocentrismus víry: akt víry jako osobní přilnutí – svobodné a rozumné přitakání Bohu, který se zjevuje v Ježíši Kristu (DV 5: *oboeditio – obsequium – assensio*; KKC 176). Akt víry v Boha (*fides que: credere Deum*) má svou specifickou strukturu ve svém důvodu, kterým je svědectví Boha v Ježíši Kristu (*fides qua: credere Deo*). Charakteristiky víry (KKC 153 – 165). Participace na víře církve (*fides Ecclesiae*) (LG 12), která vytváří a udržuje osobní víru (KKC 166, 181). Víra jako následování Krista (důvěra, poznání, společenství). Vymezení teologie. Vztah mezi vírou a teologií.

Povinná literatura

Katechismus katolické církve. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010.

TORRELL, Jean-Pierre. *Fenomén "katolická teologie"*. Vyd. 1. Praha: Krystal OP, 2013.

VOPŘADA David, elektronická skripta

2. Víra a rozum; víra a tradice

Popište vzájemný vztah lidské racionality a křesťanské víry jakožto odpovědi na zjevení vrcholící v Kristu. V druhé části otázky se v naznačených souvislostech věnujte problematice předávání a interpretace zjevení v církvi.

a) Víra a rozum

Vztah víry a rozumu (FR kap. IV). Vyznavačská a kognitivní dimenze víry: *Credo ut intelligam, intelligo ut credam* (srov. FR kapitoly II – III). Vztah víra – rozum ve scholastice a osvícenství (srov. DF kap. IV): *praeambula a ratio fidei*. Rozum „otevřený“ víře (FR 1, 26). Apologetika: různé významy, které jí byly přisuzovány v dějinách. Víra jako zvláštní forma poznání pravdy o Bohu a člověku a nutná podmínka teologie. Znamení zjevení (srov. DF kap. 3) ve světle Krista (DV 4, LG 15)

b) Tradice církve

Apoštolské hlásání *traditio Iesu* (srov. Řím 8,32; Gal 2,20; Ef 5, 5.25) a zvěstování tohoto spásného zjevení je *regula fidei* a živoucí jádro *traditio apostolorum* (vychází ze SZ a je

vyjádřeno v NZ). Již od apoštolů církev ve své nauce, svým životem a kultem předává vše co je a v co věří (DV 8 § 1). Vztah mezi tradicí a Písmem (od polemiky Tridentského koncilu s programem *Sola Scriptura* k pohledu DV). Apoštolská tradice a církevní tradice. Závaznost a pluralita tradice. Zjevená víra a dobově podmíněná církevní praxe. Problematika „očišťování“ tradice.

Povinná literatura

Katechismus katolické církve. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.
Fides et ratio: encyklika Jana Pavla II. adresovaná biskupům katolické církve o vztazích mezi vírou a rozumem z 14. září 1998. 1. vyd. Praha: Bell, 1999.
POSPÍŠIL, Ctirad V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010.
TORRELL, Jean-Pierre. *Fenomén "katolická teologie"*. Vyd. 1. Praha: Krystal OP, 2013.
VOPŘADA David, elektronická skripta

3. Písmo v církvi a magisterium v církvi

Rozved'te, proč a v jakém smyslu jsou texty Bible katolickou teologií považovány za ústředního svědka zjevení. Vysvětlete, jaký vztah má Písmo k tradici a jaké místo zaujímá v teologii. Ve druhé části otázky ozřejmte vztah Písma a magisteria a popište význam učitelského úřadu v církvi.

a) Písmo v církvi

Kanonicita, inspirace a interpretace Písma: teologická relevance a související problematika. Smysl Písma podle PBK (1993) a způsob, jakým tradice oživuje svaté texty, aby nechala zaznít *viva vox evangelii* v církvi a ve světě (DV 8 § 3). Vztah mezi Písmem a teologií: Písmo jako duše teologie (DV 21). Interpretace Písma z hlediska jednoty biblických textů, živé tradice církve a analogie víry (DV 12). Církev jako autentické místo biblické hermeneutiky (VD 29 – 49).

b) Učitelská služba v církvi

Teologické zdůvodnění magisteria. Magisterium ve službě Božího slova v Písmu a tradici (DV 10). Teologická kvalifikace výroků, kterými magisterium vykonává své poslání a příslušné stupně přílnutí ze strany věřících (Motu proprio *Ad tuendam fidem*, 1998). Vztah teologie a magisteria: učitelský úřad jako *testimonium fidei* a teologie jako *intellectus fidei*: jejich interakce a služba víře Božího lidu (*Donum veritatis*, 1990). Komunikace magisteria a teologie. Zjevená víra a proklamace víry: formulace nauky a jejich význam pro naukový vývoj (srov. kritéria DV 8 a *sensus fidei* v LG 12). Principy interpretace dogmat.

Povinná literatura

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.
PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Výklad Bible v církvi*. Vyd. 2., V KNA 1. Kostelní Vydří: KNA, 2007.
KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Instrukce "Donum veritatis" o církevním povolání teologa*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999.
POSPÍŠIL, Ctirad V., ed. et al. *Prezentace encykliky Fides et ratio a dokumentu Ad tuendam fidem*. Vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999.
POSPÍŠIL, Ctirad V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010.
TORRELL, Jean-Pierre. *Fenomén "katolická teologie"*. Vyd. 1. Praha: Krystal OP, 2013.
VOPŘADA David, elektronická skripta

4. Hledání historického Ježíše a věrohodnost Ježíše Krista

Popište vztah textů Nového zákona k historii a posléze vztah tzv. historického Ježíše ke Kristu víry. Po pojednání historické kredibility Ježíše z Nazareta se ve druhé části otázky věnujte novozákonnímu svědectví o Kristu jako vrcholu zjevení a zejména jeho antropologické věrohodnosti a kompatibility s tajemstvím lidského života a jeho smyslu.

a) Hledání historického Ježíše

Svědectví víry a historická událost ve fundamentální christologii (Sk 2, 32). Kritéria historické autenticity (dějinná plauzibilita, Ježíšova koherence, „dvojitá odlišnost“, vícené svědectví). Základní informace zjistitelné o Ježíši z Nazareta. Ježíš Kristus svou přítomností, tím jak se projevoval, svými skutky i slovy, znamením i zázraky, především svou smrtí a zmrtvýchvstáním a sesláním Ducha svatého dovršuje zjevení (srov. DV 4).

b) Tajemství Ježíše Krista a jeho význam pro člověka

Ježíšova autorita a jeho tituly: Mesiáš – Kristus, Syn člověka, syn - Syn, Pán... „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15). JK je *universale concretum personale*, celé zjevení a spása je realizována „ve zlomku“; Ježíšův antropologický a spásný význam (Sk 4,12; 1 Tim 2, 4-5; LG 16; GS 22). Člověk naslouchající Slovu (Řím 10, 17): od „poznej sám sebe“ (FR 1) k „homo capax Dei“ (KKC 27) v kontextech současného světa. Odpověď člověka Bohu, který mluví (VD 22 – 28). Kredibilita jako nabídka antropologického, historického a teologického smyslu: „Zjevení uvádí do dějin skutečnost, kterou nemůže člověk opomenout, chce-li dospět k pochopení tajemství své existence.“ (FR 14; srov. GS 22; srov. 10, 32).

Povinná literatura:

Katechismus katolické církve. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Fides et ratio: encyklika Jana Pavla II. adresovaná biskupům katolické církve o vztazích mezi vírou a rozumem z 14. září 1998. 1. vyd. Praha: Bell, 1999.

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010.

TORRELL, Jean-Pierre. *Fenomén "katolická teologie"*. Vyd. 1. Praha: Krystal OP, 2013.

VOPŘADA David, elektronická skripta

5. Vzkříšení Ježíše z Nazareta a věrohodnost církve

Pojednejte význam velikonoční události a velikonoční perspektivy pro autory novozákonních textů a uveďte důvody věrohodnosti apoštolského svědectví ve prospěch Ježíšova vzkříšení. Ve druhé části otázky se věnujte souvislosti velikonoční víry a počátků církve a předložte možné argumentace ve prospěch kredibility církve.

a) Ježíšovo zmrtvýchvstání

Velikonoční svědectví NZ a jeho jazyk; „znamení“ skutečnosti velikonoční události; christofanie jakožto zjevení; prázdný hrob jakožto znamení; misie – začátek církevní komunity. *Oculi cordis illuminati* (Ef 1,18) a *fides oculata* (S.Th. III, q.55, a.2, ad 1) jakožto přístupová cesta k velikonoční události (srov. Lk 24, 13-35). Vzkříšení - střed křesťanské víry (1 Kor 15,14) a zdroj nového života (Řím 6,4). Námitky proti vzkříšení.

b) Církev jako znamení a nástroj Krista ve světě

Místo církve ve víře; cesta od motivu věrohodnosti (DF kap. III) ke svátosti spásy (LG 1, 9, 48; GS 42, 45). Potřebnost církve: církev jakožto kontinuita a odlišnost od události Ježíše Krista – *universale concretum sacramentale*. Fundamentálně-teologický význam znamení církve: paradox a tajemství. Místo církve ve víře: svědectví a mučednictví jako příležitost pro věrohodnost církve.

Povinná literatura:

Dokumenty Prvního vatikánského koncilu: pracovní překlad. Překlad Karel Skalický. 1. vyd. Praha: Krystal OP, 2006.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.
POSPÍŠIL, Ctirad V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010.
TORRELL, Jean-Pierre. *Fenomén "katolická teologie"*. Vyd. 1. Praha: Krystal OP, 2013.
VOPŘADA David, elektronická skripta

6. Metoda v teologii

- a) *Auditus fidei*
- b) *Intellectus fidei*

Povinná literatura:

Dokumenty MTK věnované metodě do roku 1995 a statuta MTK. Kostelní Vydří: KNA, 2011.
Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria. 1. vyd. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2013.
MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Sensus fidei v životě církve*. Praha: Krystal OP, 2015.
POSPÍŠIL, Ctirad V. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010.

B-2 TRINITÁRNÍ TEOLOGIE

7. Tajemství Nejsvětější Trojice v Novém zákoně

- a) Vztah Otec-Syn u synoptiků a v Janově evangeliu
- b) Důležitá novozákonní svědectví o Ježíšově božství
- c) Pneumatologie v synoptických evangeliích (zvláště Lk), v Janově evangeliu a v pavlovské teologii
- d) Významné novozákonní trinitární texty

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017, 178–214

8. Trinitární bludy

- a) gnóze a markionismus
- b) podoby monarchianismu: patripassianismus, sabellianismus (modalismus), dynamický (adopcionistický) monarchianismus
- c) podoby subordinacionismu a triteismus
- d) arianismus a I. nicejský koncil (325)
- e) pneumatologické hereze a I. konstantinopolský koncil (381)

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017, 215–319.
MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 408–413, 426–432.

Doplňující literatura:

DUDZIK, Pavel. *Počátky ariánského sporu*. Praha: Oikúmené, 2019

9. Augustinovy trinitární teorie

- a) psychologická teorie: tři mohutnosti mysli (paměť, inteligence, vůle)
- b) teorie vnitřobozských vztahů: jediná božská podstata (přirozenost) a tři Boží osoby konstituované vzájemnou relací
- c) recepcce a rozvinutí Augustinovy trinitární teologie ve středověké teologii (Tomáš Akvinský) a kritika ve 20. století

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017, 325–362

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorační práci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 449–463.

Doplňující literatura:

TOMÁŠ AKVINSKÝ. *O Trojici v Teologické sumě, (SThI, 27–43)*. Praha: Krystal OP, 2019, s. 57–91, 165–196 (STh I, 27–29, 39–40).

10. Filioque

- a) teologie: vycházení Ducha svatého z Otce (a Syna) v západní (Augustin) a východní tradici
- b) historie: důvody a okolnosti začlenění „Filioque“ do latinského znění Nicejsko-konstantinopolského vyznání víry a kritiky ze strany Východu (Fotios)
- c) ekumenická rozprava a dokument Papežské rady pro jednotu křesťanů *Řecká a latinská tradice o vycházení Ducha svatého* (1995)

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017, 363–374.

Ekumenické konsensy. II, Katolicko-pravoslavný dialog. 1. vyd. Velehrad: Refugium, 2002, 89–107.

Doplňující literatura:

DVORNÍK, František. *Fotiovovo schizma: historie a legenda*. Olomouc: Refugium, 2008.

11. Perichoreze

Původ pojmu a jeho výklad v trinitární teologii. Dále v christologii, antropologii a spiritualitě.

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi: náčrt trinitární teologie*. 3. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2017, 391–410

B-3 CHRISTOLOGIE A SOTERIOLOGIE

12. Novozákonní christologie

- a) základní charakteristiky christologie v evangeliích a v Pavlových listech
- b) předvelikonoční a povelikonoční Ježíš
- c) christologické tituly: Prorok, Syn člověka, Kristus – Mesiáš – Pomazaný, Syn Boží – Syn – milovaný Syn, Pán, Spasitel, Velekněz, Slovo (Logos)

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2010, 57–126.

Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované christologii a soteriologii do roku 1995. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

Doplňující literatura:

BROWN, Raymond Edward. *Ježíš v pohledu Nového zákona: úvod do christologie*. Praha: Vyšehrad, 1998.

RATZINGER, Joseph / BENEDIKT XVI. *Ježíš Nazaretský*. 1. svazek, 3. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011.

13. Christologická nauka koncilů patristické epochy

- a) I. nicejský koncil jako reakce na arianismus
- b) Efezský koncil (431) a spor o jednotu subjektu v Kristu (Nestorios a Cyril Alexandrijský)
- c) Chalcedonský koncil (451) a jeho dogmatická definice v reakci na Eutychův monofyzitismus
- d) Spory o chalcedonskou definici a II. konstantinopolský koncil (553)
- e) Otázka božské a lidské vůle vtěleného Slova, teologie Maxima Vyznavače a III. konstantinopolský koncil (681)
- f) Spory o uctívání obrazů a II. nicejský koncil (787)

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2010, 147–200.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, 324–359

Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované christologii a soteriologii do roku 1995. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

14. Kristův kříž jako oběť

- a) starozákonní pojetí oběti: oběť smlouvy (Ex 24), oběť beránka (Ex 12), oběť smíření (Lv 16, 1–33), oběť Hospodinova Služebníka (Iz)
- b) oběť Ježíše Krista v Novém zákoně: synoptická evangelia, janovské a pavlovské pojetí Ježíšovy oběti, Kristova oběť v listě Židům
- c) teologická reflexe

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2010, 389–403.

Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované christologii a soteriologii do roku 1995. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

Doplňující literatura:

RATZINGER, Joseph / BENEDIKT XVI. *Ježíš Nazaretský*. 2. svazek: *Od vjezdu do Jeruzaléma do zmrtvýchvstání*. Brno: Barrister & Principal, 2011.

15. Kristův kříž jako smíření

- a) biblický základ: zvláště pavlovská teologie (2 Kor 5, 17-21)
- b) smíření vertikální (s Bohem) a horizontální (mezi lidmi)
- c) soteriologické kategorie k vyjádření způsobu smíření: zadostiučinění, zásluha
- d) Anselmova satisfakční teorie

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2010, 377–381, 403–415.

Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované christologii a soteriologii do roku 1995. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

Doplňující literatura:

RATZINGER, Joseph/BENEDIKT XVI. *Ježíš Nazaretský*. 2. svazek: *Od vjezdu do Jeruzaléma do zmrtvýchvstání*. Brno: Barrister & Principal, 2011.

16. Různé druhy christologie (např. ontologická-existenciální, zdola-shora, apod.)

- a) implicitní/explicitní christologie
- b) nízká/vysoká christologie

- c) christologie „zdola“/„shora“ (historická/kérygmatická)
- d) vzestupná/ sestupná christologie
- e) christologie „zevnitř“/„zvenku“
- f) teologická/filosofická christologie
- g) ontologická/funkcionální christologie

Povinná literatura:

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vyd. Praha – Kostelní Vydří: Krystal OP – KNA, 2010, 17–35.

Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované christologii a soteriologii do roku 1995. Kostelní Vydří: KNA, 2010.

B-4 TEOLOGICKÁ ANTROPOLOGIE, PROTOLOGIE, ESCHATOLOGIE

17. Člověk jako Boží tvor

- a) Poznání Stvořitele a stvoření

Poznání Boha jako Stvořitele a světa (člověka) jako stvoření je mezi lidmi předáváno jako sdílená informace, jež má svůj zdroj v poznání přirozeného rozumu a ve zjevení, jež je přijato vírou. Bůh poznáný jako Spasitel je zevnitř dějin spásy a zkušenosti víry poznán jako Stvořitel.

- b) Příčiny stvoření

Bůh tvoří proto, aby tvorům sdělil svou slávu skrze dobra, která jim prokazuje. Sláva jako zjevení Boží vznešenosti a jako zjevnost a sebesdílení trojiční lásky v Ježíši Kristu. Předurčení Ježíše Krista a předurčení člověka v Kristu. Boží slávou je živý člověk. Církev jako cíl stvoření.

- c) Trojosobní Bůh jako Stvořitel, stvoření v Ježíši Kristu

Stvoření jako společné dílo Trojice, specifická příčinnost jednotlivých božských Osob.

Úloha Ježíše Krista v aktu stvoření (kauzalita eficientní, exemplární, finální). Problematika sekundární kauzality v pokračujícím stvoření.

- d) Boží tvůrčí akt

Stvoření je sebesdílení Boží dobroty, Boží zjevení, počátek dějin spásy, ontologický vztah mezi Stvořitelem a tvorem, základ vztahu interpersonálního. Akt stvoření jako projev Boží vůle, Boží jednání, Boží slovo, Boží dar.

- e) Vlastnosti stvoření

Boží transcendence a imanence vůči stvořenému. Monismus, dualismus, analogia entis. Pozitivita stvořeného: creatio ex nihilo. Svoboda a gratuita stvoření. Časový počátek světa. Dějinnost tvorstva. Uchovávaní tvorů. Řízení světa, prozřetelnost, *concursum divinum*.

Povinná literatura:

Prameny

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: KNA, 2002, č. 279–354

1. Vatikánský koncil. Dogmatická konstituce *Dei Filius*, kap. I–II a kánony (DH 3001–3005, 3021–3027; český překlad: *Dokumenty Prvního vatikánského koncilu*. Praha: Krystal OP, 2006)

Studijní texty

BIFFI, Giacomo. *Kristocentrismus*. Praha: Krystal OP, 1996

BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: KNA, 2006, s. 11–21

GREDT, Joseph. *Základy aristotelsko-tomistické filosofie*. Praha: Krystal OP, 2009, s. 466–501

MOLTMANN, Jürgen. *Bůh ve stvoření*. Brno: CDK – Praha: Vyšehrad, 1999, s. 50–171

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 156–224

POSPÍŠIL, Ctirad V. *I řekl Bůh: trinitární teologie stvoření*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019

18. Člověk stvořený v Kristu jako obraz trojjediného Boha

a) Člověk jako Boží obraz ve světle zjevení

Poznání člověka jako Božího obrazu je mezi lidmi předáváno jako sdílená informace, jež má svůj zdroj v poznání přirozeného rozumu a ve zjevení, jež je přijato vírou. Starý zákon: člověk jako Boží obraz a spodobnění. Nový zákon: progresivní a eschatologické připodobnění člověka Ježíši Kristu, obrazu Boha neviditelného. Téma u církevních otců.

b) Člověk jako bytost vztažená k Bohu

Teologický problém nadpřirozena: životní společenství s Bohem skrze Krista jako jediný cíl lidských dějin. Osoba jako povolání a poslání. Osobní svoboda: filosofický a teologický pojem svobody.

c) Člověk jako jednota těla a duše

Tělo a duše dle Starého a Nového zákona: terminologie a hlavní výpovědi. Existence rozumové lidské duše. Individuální duchová substance. Jediná substanciální forma těla. Původ lidství (i individuální lidské bytosti) jakožto jednoty a duše: stvoření a evoluce; monogenismus a polygenismus; přímé stvoření duše (povolání lidského já k životu s Bohem); prokreace. Nesmrtelnost duše a smrtelnost těla.

d) Člověk jako muž a žena

Bůh je bytost nad-pohlavní, člověk spodobňuje Boží dokonalost v diferenci muž-žena.

Člověk je obraz osobního Boha jako osoba. K tomu patří i zaměření k druhému

(vztahovost), jež je ovlivněno pohlavností, která tak má podstatný vliv na osobní identitu. Člověk je obraz trojosobního Boha jako jednota dvou osob téže přirozenosti, jež plodností své vzájemnosti přerůstá v rodinu. V tom je stvořený předpoklad pro eschatologickou „rodinu Ježíše Krista“, součást „rodiny Boží“.

e) Člověk jako osoba a společenství

Člověk je obraz osobního Boha jako osoba existující v interpersonálních vztazích

(filosofický pojem osoby, její dialogický charakter, trinitární základy). Společenská povaha lidské bytosti, společenství, společnost. Lid jako kategorie zjevení. Společenství svatých jako konečný cíl lidské osoby.

Povinná literatura:

Prameny

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: KNA, 2002, č. 355–373

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRÁVEDLNOST A ŘÁD. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: KNA, 2008, s. 81–105, 147–153

2. VATIKÁNSKÝ KONCIL. Pastorační konstituce *Gaudium et spes* čl. 12–32 (český překlad: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995)

Studijní texty

BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: KNA, 2006, s. 29–42, 57–91, 108–121

GRETT, Joseph. *Základy aristotelsko-tomistické filosofie*. Praha: Krystal OP, 2009, s. 237–239, 269–283, 514–524

JAN PAVEL II. *Teologie těla*. Praha: Paulínky, 2005, s. 23–86

LUBAC, Henri de. *Katolicismus: společenská hlediska dogmatu*. Kostelní Vydří: KNA, 1995, s. 78–207

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Společenství a služba: lidská osoba stvořená k Božímu obrazu*. KNA: Kostelní Vydří, 2005

MOLTMANN, Jürgen. *Bůh ve stvoření*. Brno: CDK – Praha: Vyšehrad, 1999, s. 172–216

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 106–120

POSPÍŠIL, Ctirad V. Problematika historie poměru mezi teologií a přírodními vědami z metodologického hlediska. *AUC Theologica* 2004, roč. 4, č. 1, s. 11–31

POSPÍŠIL, Ctirad V. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 4. vydání. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 244–258, 334–357

POSPÍŠIL, Ctirad V. *I řekl Bůh: trinitární teologie stvoření*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019

19. Člověk potřebný spásy v Kristu (teologie hříchu a smrti)

a) Prvotní nevinnost

Poznání toho, jaký byl člověk „od počátku stvoření“ (Mk 10,5), je dosahováno ze zjevení, jež je přijato vírou, a antitezí ke zkušenosti, kterou člověk činí s vinou a hříšností. Člověk byl posvěcující milostí, které přitakával prvním pohybem svobody, konstituován ve stavu svatosti a spravedlnosti. Bůh se mu dával od počátku poznat přirozeným i dějinným zjevením, jež je vždy spojeno se Slovem a zacíleno k nadpřirozené spáse. Jeho přirozenost byla povznesena k účasti na božském životě a právě tím i do takové harmonie se sebou i ostatním tvorstvem, jakou překoná jedině sláva nového stvoření v Kristu: mimopřirozené dary.

b) První hřích a dědičná vina

Poznání prvního hříchu je dosahováno ze zjevení, jež je přijato vírou: z Ježíše Krista ukřižovaného je zřejmé, co je ve Starém zákoně předznamenáno, totiž: univerzalita a radikalita hříchu, souvislost mezi proviněním jednoho a důsledky doléhajícími na druhé. Exegeze Řím 5 a Gn 3. Povaha prvního hříchu. Následky pro prvního člověka osobně, pro stav lidské přirozenosti a světa. Způsob, jímž se následky osobního hříchu prvního člověka šíří v lidstvu (dějiny otázky a rozhodnutí magisteria). Trvajících stopy dědičné viny u těch, kdo byli Kristem ospravedlněni.

c) Smrt

Poznání smrti je v teologii dosahováno ze zkušenosti a její filosofické reflexe, především však ze zjevení, jež je přijato vírou, zvláště ze smrti Kristovy. Vývoj v pojetí smrti uvnitř biblických knih, systematický výklad. Člověk byl stvořen jako bytost schopná tělesné smrti, avšak povoláná jako celek, v duši i těle, k věčnému životu s Bohem. Posvěcující milost stavu nevinnosti s sebou nesla možnost, že by byl člověk tělesné smrti ušetřen, „kdyby nebyl zhřešil“. V reálném plánu spásy je smrt člověka projevem desintegrace osoby (odloučení duše od těla), k níž dochází v důsledku hříchu, jímž člověk volí sám sebe na místo Boha a bližního; smrt vtěleného Syna, jež ústí ve zmrtvýchvstání, je však od počátku předvídána jako cesta překonání hříchu a smíření s Otcem. „Díky Kristu má křesťanská smrt kladný smysl.“

Povinná literatura:

Prameny

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: KNA, 2002, č. 374–421, 1005–1019

TRIDENTSKÝ KONCIL. Dekret de peccato originali. Dekret o ospravedlnění (DH 1510–1519, 1521; český překlad: *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu*. Praha: Krystal OP, 2000)

2. Vatikánský koncil. Věřoučná konstituce *Dei verbum* čl. 3; Věřoučná konstituce *Lumen gentium* čl. 2; Pastorální konstituce *Gaudium et spes* čl. 13 a 18 (český překlad: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995)

Studijní texty

BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: KNA, 2006, s. 42–56, 92–107

DULLES, Avery. Víra zjevení. In Fiorenza, Francis S. – Galvin, John P. (ed.). *Systematická teologie*. Sv. 1. Brno: CDK, 1996, s. 105–145, zvl. 105–113

JAN PAVEL II. *Teologie těla*. Praha: Paulínky, 2005, s. 87–119

JOURNET, Charles. *Promluvy o posledních věcech*. Praha: Krystal OP, 2014, s. 62–79

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 125–153, 524–578

RATZINGER, Joseph. *Eschatologie: smrt a věčný život*. Brno: Barrister & Principal, 2004, s. 49–70

SCHERER, Georg. *Smrt jako filosofický problém*. Kostelní Vydří: KNA, 2005, s. 149–165

WALDENFELS, Hans. *Kontextová fundamentální teologie*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 221–230

20. Člověk ospravedlněný v Kristu (teologie milosti a vzkříšení)

a) Základy teologie milosti

Poznání milosti a ospravedlnění je dosahováno ze zjevení, jež je přijato vírou. Biblické svědectví o milosti: Starý a Nový zákon. Základní etapy dějinného vývoje: spor o milost u Pelagia, Augustina a následovníků; vývoj problému ve středověku; spor o ospravedlnění u Luthera a na Tridentuském koncilu; aspekty potridentské nauky o milosti. Terminologie: milost posvěcující jako habituální a aktuální; milost nestvořená a stvořená; gratia gratis data a gratia gratum faciens; milost svátostná a charismata.

b) Ospravedlnění

Ospravedlnění hříšného člověka v Kristu: příčiny a účinky. Přivtělení ke Kristu. Inhabitace Trojice. Posvěcení Duchem. Deifikace. Odpuštění hříchů. Příprava na ospravedlnění. Víra a zásluhy. Milost aktuální a lidská svoboda. Vědomí stavu posvěcující milosti. Obnova těch, kdo padli. Křesťanská svatost. Aktuální ekumenická problematika.

c) Předsmrtný podíl na Kristově vzkříšení

Poznání vzkříšení je dosahováno ze zjevení. Téma posmrtné existence ve Starém zákoně. Vzkříšení Ježíše Krista, základ a vzor vzkříšení člověka. „S Kristem [...] vzkříšení vírou v Boha, jenž ho svou mocí vzkřísil z mrtvých“ (Kol 2,12). Vzkříšení člověka jako proces započatý ospravedlněním, podílem na Kristově smrti a vzkříšení: dar věčného života s trojjediným Bohem, trvajícím základ svobodného, Duchem vedeného úsilí o připodobnění vtělenému Synovi v jeho trvalé a intenzivní obrácenosti k Otci. Křesťanská naděje a její rozsah.

d) Podíl nesmrtelné duše na Kristově vzkříšení

Tělesná smrt křesťana jako zviditelnění moci hříchu i jako předpoklad jejího překonání mocí Kristovou. Posmrtné trvání lidského já ve stavu duše odloučené od těla: Zmrtvýchvstalý odhaluje neměnnou lásku Boha Stvořitele a Spasitele i odpověď zesnulého na ni. Individuální soud v setkání s Kristem bezprostředně po smrti, jeho kritéria a možné výsledky z hlediska personálního i ekleziálního (nebe, očistec, peklo). Blažené patření a okoušení jako úkony synovství v Synu.

e) Podíl celého lidského já, v těle i duši, individuálně i ekleziálně, na Kristově vzkříšení

Kristova parusie: zjevnost Boží spravedlnosti a milosrdenství. Poslední soud: odhalení smyslu dějin spásy a místa jednotlivců v nich. Tělesné vzkříšení: integrace lidského já jako prostředek definitivního umocnění již dosaženého místa v dějinách spásy. Těla svatých: tělesný podíl na Těle Kristově, chrám Ducha. Rozdíl mezi tělesným vzkříšením a reinkarnací. Eschatologická svatba Beránkova.

Povinná literatura:

Prameny

BENEDIKT XII. Věroučná konstituce *Benedictus Deus* (DH 1000–1002)

BENEDIKT XVI. Encyklika *Spe salvi* o křesťanské naději. Praha: Nakladatelství Paulínky, 2008

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: KNA, 2002, č. 1987–2029

TRIDENTSKÝ KONCIL. Dekret o ospravedlnění (DH 1520–1583; český překlad: *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu*. Praha: Krystal OP, 2000)

TRIDENTSKÝ KONCIL. Dekret o očistci (DH 1820; český překlad: *Dokumenty Tridentského koncilu*. Praha: Krystal OP, 2015)

Společná deklarace katolické církve a Lutherského světového svazu k učení o ospravedlnění (a navazující dokumenty). In *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu*. Praha: Krystal OP, 2000, s. 5–34

2. Vatikánský koncil. Věroučná konstituce *Dei verbum* čl. 3; Věroučná konstituce *Lumen gentium* čl. 2, 48–51; Pastorální konstituce *Gaudium et spes* čl. 13 (český překlad: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995)

Studijní texty

BOUBLÍK, Vladimír. *Teologická antropologie*. Kostelní Vydří: KNA, 2006, s. 122–162

- JOURNET, Charles. *Promluvy o milosti, o eucharistii, o Marii, o Duchu svatém*. Praha: Krystal OP, 2014, s. 14–108
- JOURNET, Charles. *Promluvy o posledních věcech*. Praha: Krystal OP, 2014, s. 80–138, 148–180
- MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *O některých aktuálních otázkách eschatologie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2008
- MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Naděje na spásu pro děti, které umírají nepokřtěné*. Praha: Krystal OP, 2008
- MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 524–578, 790–837
- RATZINGER, Joseph. *Eschatologie: smrt a věčný život*. Brno: Barrister & Principal, 2004, s. 71–150
- SCHÖNBORN, Christoph. *Cestou proměnění: putování, reinkarnace, zbožštění*. Brno: CDK, 1998, s. 22–34, 69–93

B-5 EKLEZIOLOGIE A SAKRAMENTÁLNÍ TEOLOGIE

21. Tajemství jako výchozí pojem ekleziologie a sakramentologie

Na základě biblických výpovědí patristická teologie rozvíjí pojem tajemství, který vztahuje jak na církev, tak na slavení svátostí. Výraz *mysterion* je užíván už v řeckém pohanském prostředí, podobně jako latinském světě *sacramentum*. Otcové původní obsahy částečně přebírají, ale také teologicky prohlubují.

Bohatství patristické tradice znovu objevuje teologická obnova na sklonku 19. a během 20. století. Vrací se k ní také magisteriální dokumenty před II. vatikánským koncilem.

Pojem sakramentality se stává jedním z klíčových pojmů doktrinárních dokumentů II. vatikánského koncilu. Církev má svátostnou povahu (LG 1), je jedinou složenou realitou (LG 8). Pojem se uplatňuje rovněž v pasážích pojednávajících o svátostech.

Pokoncilní teologická reflexe s tímto pojmem dále pracuje, mimo v souvislosti s problematikou jednoty církve v návaznosti na LG 8.

Pojmy *mysterion/sacramentum* vhodně propojují ekleziologii a sakramentologie a jsou tak příkladem *nexus mysteriorum*.

Povinná literatura:

- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.
- Katechismus katolické církve*. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.
- BOUBLÍK, Vladimír. *Boží lid*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.
- LÉON-DUFOUR, X., *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991. 2. vydání: Praha: Academia, 2003.
- MOHELNÍK, Benedikt. Ekleziologie (KSTE048) – studijní materiály na Moodle.
- MÜLLER, G. L., *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- NICOLAS, Jean-Hervé, *Syntéza dogmatické teologie III, Církev a svátosti*. Praha: Krystal OP, 2018.

Doporučená literatura (k dílčím tématům):

- BROŽ, Prokop. *Církev a II. vatikánský koncil: perspektivy současné ekleziologie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015.
- Dokumenty MTK věnované ekleziologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK Jednota a rozličnost v církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.
- LA SOUJEOLE, B.-D. de. „Mimo církev není spásy“? *Salve* 2 (2019), str. 11-21.
- LUBAC, Henri de. „V jakém smyslu je Církev tajemství?“, *MKR Communio* 3.-4./2000, str. 293-310
- LUBAC, Henri de. *Meditace o církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- SCHÖNBORN, Christoph. *Milovat církev: postní duchovní cvičení pro Svatého Otce Jana Pavla II*. Praha: Nové město, 1998.
- Mezinárodní katolické revue *Communio*, svazky věnované ekleziologii: sv. 58 (1/2011) Tajemství Církve a Izraele.

22. Církev – Boží království, tělo Kristovo, chrám Ducha a Boží lid

Církev je zárodek a počátek Božího království na zemi (LG 5). Obrazové vyjadřování Písma vyžaduje správnou interpretaci, na které staví magisteriální texty a teologická reflexe. Hlavními tématy učení II. koncilu o církvi jsou dále témata tělo Kristovo, chrám Ducha a Boží lid. Každé z nich poukazuje na jiný aspekt reality, jíž je církev. Důležitá je komplementarita těchto témat. Na jejich základě lze formulovat definici církve, jejímž přínosem je syntéza jednotlivých konstitutivních prvků.

Povinná literatura:

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Katechismus katolické církve. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

BOUBLÍK, Vladimír. *Boží lid*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

LÉON-DUFOUR, X., *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991. 2. vydání: Praha: Academia, 2003.

MOHELNÍK, Benedikt. *Ekleziologie (KSTE048) – studijní materiály na Moodle*.

MÜLLER, G. L., *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

NICOLAS, Jean-Hervé, *Syntéza dogmatické teologie III, Církev a svátosti*. Praha: Krystal OP, 2018.

Doporučená literatura (k dílčím tématům):

BROŽ, P. „Křest jako účast na Kristu v jeho mystickém těle Církve“, in MKR Communio 2/2004, str. 136-158.

FIGURA, M. „Ježíš hlásal království – a vznikla církev“, in MKR Communio 2/2007, str. 162-177.

KOHUT, P. V. „Tvoříme jedno tělo“ (1Kor 10,17) Eucharistie jako svátost jednoty slavícího společenství“, in MKR Communio 2/2006, str. 161-197.

NEUNER, Peter a Paul Michael ZULEHNER. *Přijď království tvé: praktické učení o církvi*. Praha: Vyšehrad, 2015.

RATZINGER, Joseph. *Církev jako společenství*. Praha: Zvon, 1994.

VIVIANO, B. *Království Boží v dějinách*. Praha: Vyšehrad 2008.

23. Církev jedna, svatá, katolická a apoštolská

Církev vykazuje charakteristiky příslušející osobě. Personalita církve je spekulativní otázka vedoucí k hlubšímu pochopení tajemství, jímž církev v řádu spásy je. Esenciálními vlastnostmi církve je jednota, svatost, katolicita a apostolicita. Teologická reflexe těchto vlastností staví základy pro problematiku ekumenismu, sebepochopení společenství složeného z hříšníků, misijní poslání či vnitřní struktury církve a její neporušené kontinuity v dějinách.

Povinná literatura:

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Katechismus katolické církve. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

BOUBLÍK, Vladimír. *Boží lid*. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

LÉON-DUFOUR, X., *Slovník biblické teologie*. Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991. 2. vydání: Praha: Academia, 2003.

MOHELNÍK, Benedikt. *Ekleziologie (KSTE048) – studijní materiály na Moodle*.

MÜLLER, G. L., *Dogmatika pro studium i pastorači*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

NICOLAS, Jean-Hervé, *Syntéza dogmatické teologie III, Církev a svátosti*. Praha: Krystal OP, 2018.

Literatura k dílčím tématům

BALTHASAR, H. U. von. „Katolicita a společenství svatých“, in MKR Communio 1/2001, str. 69-73.

CASTELUCCI, E. „Zjevím na nich svou svatost před očima národů (Ez 28,25) Misijní význam svatosti církve“, in MKR Communio 69 (4/2013), 26-38.

CAZZAGO, A. „Svatí a svatost v magisterium Jana Pavla II., in MKR Communio 4/2003, str. 322-335.

FIGURA, M. „Duch Svatý a Církev“, in MKR Communio 3.-4./2000, str. 280-292.

GESTEIRA, M. „Věřím ve společenství svatých“, in MKR Communio 1/2001, str. 18-46.

GRUNDMAN, L. „Jejími hranicemi je láska.“ *Salve* 2 (2019), str. 77-100.

KASPER, W. *Teologie – součást naší doby*. Praha: ČKA 1994.

P. AMBROS, *Laik a jeho poslání. Mučednictví – svědectví*, Olomouc: Refugium - Aletti 2011.
RAHNER, H. *Maria a Církev*, Velehrad: Refugium 1996.
SCHÖNBORN, Ch. „Communio tří církevních stavů“, in MKR Communio 1/2001, str. 47-59.
SCHWERTFEGGER, N. „'Anonymní křesťan' v teologickém díle Karla Rahnera.“ *Salve* 2 (2019), str. 37-59.
SKALICKÝ, K. „Boublíkovi 'anonymní katechumené' a Rahnerovi 'anonymní křesťané'.“ *Salve* 2 (2019), str. 61-74.
Mezinárodní katolické revue Communio, svazky věnované eklesiologii: sv. 63 (2/2012) Catholicam et apostolicam, sv. 69 (4/2013) Ecclesiam sanctam a sv. 72 (3/2014) Ecclesiam unam.

24. Účast na Kristově kněžství

Kristovo kněžství je jediné skutečné. Církev jako mystické tělo Kristovo na něm participuje. Tato participace se uskutečňuje díky svátostem církve. Kněžství v biblické tradici SZ a NZ (především na základě listu Židům). Teologie Kristova kněžství na základě dokumentů magisteria a systematické teologie. Kristovo kněžství a participace na něm v nauce II. vatikánského koncilu (LG 9-10). Všeobecné kněžství a služebné kněžství konstituované svátostnými charaktery křtu, bířmování a svěcení; vzájemný vztah obou participací na Kristově kněžství. Nauka o *Tria munera Christi* v dokumentech II. vatikánského koncilu: u Božího lidu (LG 1113), u laiků (LG 34-36) a svěcených služebníků (LG 25-27; PO 4-6). Trojí stupeň služebného kněžství, specifika jednotlivých stupňů a jejich vztahy.

Povinná literatura:

Katechismus katolické církve. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002. 1136-1144; 1267-1274; 1302-1305; 1324-1327; 1356-1372; 1546-1547; 1554-1571.
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Literatura k dílčím tématům

BROŽ, Jaroslav. Biblické základy kněžství. *Salve* 2010, č. 2, s. 9-22.
Kněžství. In: LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie, 1991, s. 510-512.
LA SOUJEOLE, Benoît-Dominique de. Doktrinní základy kněžské spirituality. *Salve* 2010, č. 2, s. 115-123.
MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Vybraná témata z eklesiologie. In: *Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK Jednota a rozličnost v církvi*. Kostelní Vydří: KNA, 2011, kap. 7. Všeobecné kněžství ve vztahu ke služebnému kněžství s. 165-171. (S úvodem Pospíšila C. V., *tamtéž*, s. 117-132.)
MOHELNÍK, Benedikt. Liturgie je dílem Ježíše Krista Velekněze. Komentář k 7. článku konstituce o liturgii. In: BEDŘICH, M. – MOHELNÍK, B. – PETRÁČEK, T. – SCHMIDT, N. (ed.). *In Spiritu Veritatis*. Almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP. Praha: Krystal OP, 2008, s. 237-261.
MOHELNÍK, Benedikt. *Pečeť daru Ducha Svatého*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 192-213.
MOHELNÍK, Benedikt. Vztah obecného a služebného kněžství. *Salve* 2010, č. 2, s. 95-111.
MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 758-774.

Doplňující literatura:

NICOLAS Jean-Hervé. *Syntéza dogmatické teologie*. 2. Vtělení slova. Praha: Krystal OP, 2007, s. 226-237.
LEVERING, Matthew. Kristus kněz - Prohloubení 22. otázky třetí části Summy Theologiae. *Salve* 2010, č. 2, s. 59-91.

25. Eucharistie jako pramen a vrchol veškerého života církve

Eucharistie je pramenem či zdrojem a vrcholem veškerého života a působení církve. Zdroj a vrchol jsou protikladné pojmy a přesto o eucharistii platí zároveň, i když pokaždé v jiném smyslu. Nauka o eucharistii v Písmu, hlavní předobrazy ve SZ a novozákonní teologie. Eucharistie jako reprezentativní obraz Kristova velikonočního tajemství. Eucharistie jako duchovní oběť na základě magisteriálních dokumentů (zvláště LG 10-11, 34) a z hlediska systematické teologie. Eucharistie jako vrchol bohoslužebného konání církve na základě magisteriálních dokumentů (zvláště SC 5-10) a z hlediska systematické teologie.

Povinná literatura

Katechismus katolické církve. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002. 1322-1327; 1356-1405.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Literatura k dílčím tématům

Eucharistie. In: LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie, 1991, s. 103-107; Oběť. *Tamtéž*, s. 282-285.

MOHELNÍK, Benedikt. Liturgie je dílem Ježíše Krista Velekněze. Komentář k 7. článku konstituce o liturgii. In: BEDŘICH, M. – MOHELNÍK, B. – PETRÁČEK, T. – SCHMIDT, N. (ed.). *In Spiritu Veritatis*. Almanach k 65. narozeninám Dominika Duky OP. Praha: Krystal OP, 2008, s. 237-261.

MOHELNÍK, Benedikt. *Pečeť daru Ducha Svatého*. Praha: Krystal OP, 2012, s. 213-225.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 694-696.

Doplňující literatura:

BROŽ, Prokop. Církev působí eucharistii, eucharistie působí církev. *Communio* 2006, č. 2, s. 180–196.

HENRICI, Peter. „To činite na mou památku“ – Oběť Kristova a oběť věřících. *Communio* 2006, č. 2, s. 132-142.

LA SOUJEOLE, Benoît-Dominique de. Přítomnost ve svatých tajemstvích. Úvahy o kristologické přítomnosti v eucharistii. In: Akta společnosti Tomáše Akvinského 2006, č. 3, s. 35-61.

26. Svátosti jako obraz vztahu Krista a církve

Kristu přísluší v církvi postavení hlavy a všichni ostatní věřící přísluší k tělu církve. Vztah mezi Kristem a jeho církví lze vyjádřit také obrazem vztahu mezi ženichem a nevěstou. Každý z těchto způsobů vyjádření vztahu Krista a církve postihuje jiné aspekty. Biblická teologie: Kristus hlava těla církve; Kristus snoubenec církve. Realizace vztahu hlava-tělo díky svátosti svěcení: působení svěcených služebníků *in Persona Christi* a *in nomine Ecclesiae*. Realizace vztahu snoubenec-snoubenka díky svátosti manželství.

Povinná literatura:

Katechismus katolické církve. Překlad Josef Koláček. Vyd. 2. [dopl. a opr.], V Karmelitánském nakl. 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002. 1546-1553; 1612-1620; 1639-1642.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Překlad Oto Mádr. Vyd. 2., V KN 1. Kostelní Vydří: KNA, 2002.

Literatura k dílčím tématům

Hlava. In: LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie, 1991, s. 114. Tělo Kristovo. *Tamtéž*, s. 516-517. Manželství. *Tamtéž*, s. 210-212. Ženich/nevěsta. *Tamtéž*, s. 641-643.

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastoraci*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 758-787.

Doplňující literatura:

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Šestnáct christologických tezí o svátosti manželství. In: *Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK Jednota a rozličnost v církvi*. Kostelní Vydří: KNA, 2011, s. 38-48. (S úvodem Pospíšila C. V., *tamtéž*, s. 33-37.)

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. O křesťanském manželství. In: *Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK Jednota a rozličnost v církvi*. Kostelní Vydří: KNA, 2011, s. 53-69. (S úvodem Pospíšila C. V., *tamtéž*, s. 49-52.)

27. Odpuštění hříchů a jejich následků působením svátostí

Posláním Ježíše Krista je zprostředkovat lidem odpuštění hříchů a smíření s Bohem. Toto poslání se z Ježíšova pověření prodlužuje v působení církve. Některé svátosti se při odpuštění hříchů a odstraňování jejich následků uplatňují zvláštním způsobem. Biblická nauka o hříchu, obrácení a odpuštění. Křest jako svátost obrácení a prvního odpuštění. Druhé odpuštění ve svátosti smíření. Odpuštění hříchů a ochrana před hříchem v eucharistii. Pomazání nemocných a odpuštění hříchů a jejich následků.

Povinná literatura:

Literatura k dílčím tématům

Hřích. In: LÉON-DUFOUR, Xavier. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie, 1991, s. 127-134. Odpuštění. *Tamtéž*, s. 294-296. Pokání/obrácení. *Tamtéž*, s. 332-337.

KKC 1262-1274; 1393-1395; 1420-1470; 1499-1525.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Smíření a pokání. In: *Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK Jednota a rozličnost v církvi*. Kostelní Vydří: KNA, 2011, s. 10-11. (S úvodem Pospíšila C. V., *tamtéž*, s. 70-80.)

MÜLLER, Gerhard Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří: KNA, 2010, s. 728-742; 751-757.

Doplňující literatura:

MARSCH, Michael. *Uzdravování skrze svátosti*. Praha: Portál, 1992.

28. Ekumenismus

Dějinné okolnosti vzniku jednotlivých církví a církevních společenství na křesťanském Východě a Západě (starobylé východní církve, pravoslaví, luteráni, anglikáni). Sporné věroučné otázky (filioque, ospravedlnění). Ekumenické hnutí ve svém historickém kontextu (dobové nadšení pro nadnárodní spolupráci, kolonialismus). Výchozí motivace ekumenického hnutí, významné osobnosti a instituce, pozice katolické církve. Metody a cíle ekumenického dialogu (učit se navzájem – UR4, komplementarita – UR17, smířená různost, diferencovaný konsenz). Současná ekumenická debata (intercommunio) a spolupráce (kategoriální pastorační – kaplani).

Povinná literatura:

Prameny

DRUHÝ Vatikánský koncil. Dekrety Unitatis redintegratio, a Orientalium ecclesiarum, deklarace Dignitatis humanae. In: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

PAPEŽSKÁ RADA PRO JEDNOTU KŘESŤANŮ. *Direktář k provádění ekumenických principů a norem (1993)*. ČBK: Praha, 1995.

Dohoda o duchovní službě v rezortu ministerstva obrany. ČBK: Praha 1998 (fialová řada 8).

Společenství ve svátostech s křesťany jiných církví. ČBK: 2002 (fialová řada 20).

Studijní literatura

FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo. Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*, CDK. Brno 2012.

KOCH, Kurt. Jednota církve v ekumenické perspektivě, *MKR Communio* 2014, roč. 18, č. 3 (sv. 72), s. 28–41.

NEUNER, Peter. *Ekumenická teologie. Hledání jednoty křesťanských církví*. Praha: Vyšehrad 2001.

Doplňující literatura:

BROŽ, Prokop. Filioque: Jinakost v Bohu jako přemíra plnosti v dějinném hledání kolem "filioque". *Sborník Katolické teologické fakulty*. sv. VII., Karolinum: Praha, 2005, s. 108–125.

CCEE. *Charta oecumenica. Směrnice pro růst spolupráce mezi církvemi v Evropě*. ČBK: Praha 2001 (fialová řada, 16).

FILIPI, Pavel. *Církev a církve. Kapitoly z ekumenické ekleziologie*, CDK. Brno 2000.

JÄGER, Pavel. *Církve a náboženské společnosti v České republice a jejich právní postavení*. Příručka pro veřejnou správu. Brno: CDK 2006.

MACHULA, Tomáš (ed.). *Ospravedlnění a dědičný hřích v ekumenickém dialogu. Společná deklarace katolické církve a Luterského světového svazu k učení a ospravedlnění; Dekrety Tridentského koncilu o dědičném hříchu a ospravedlnění*, Krystal OP: Praha, 2000.

SVATOŇ, Robert. Jedna církev a její jednota. *MKR Communio* 2014, roč. 18, č. 3 (sv. 72), s. 8–27.

WERNISCH, Martin (ed.). *Kniha svornosti. Symbolické čili vyznavačské spisy evangelických církví Augsburské konfese*. Kalich: Praha, 2006.

C. MORÁLNÍ A SPIRITUÁLNÍ TEOLOGIE

C-1.FUNDAMENTÁLNÍ A OBECNÁ MORÁLNÍ TEOLOGIE

1. Morální teologie: její předmět a metoda
2. Osoba Ježíše Krista jako základní norma křesťanské mravnosti
3. Mravní nárok
4. Hodnocení mravního rozhodnutí a jednání
5. Rozvoj křesťanského mravního subjektu
6. Odpovědnost za život ve vztazích

Povinná literatura:

Prameny

Katechismus katolické církve. Praha 1997, čl. 1699–2051
JAN PAVEL II. *Reconciliatio et paenitentia.* Praha 1996
JAN PAVEL II. *Veritatis splendor.* Praha 1994
BENEDIKT XVI. *Deus caritas est.* Praha 2005
BENEDIKT XVI. *Spe salvi.* Praha 2007
FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium.* Praha 2013

Studijní literatura

ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky.* Praha 2001
Dokumenty II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří 2002
WEBER, Helmut. *Všeobecná morální teologie.* Praha 1998
SKOBLÍK, Jiří. *Přehled křesťanské etiky.* Praha 2004
ROTTER, Hans. *Osoba a etika.* Brno 1997
MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Hledání univerzální etiky: nový pohled na přirozený zákon, IN: *Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované morální teologii a etice.* Kostelní Vydří 2010, s. 75–155
PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Bible a morálka: Biblické kořeny křesťanského jednání.* Kostelní Vydří 2010

Doporučená literatura:

COZZOLI, Mauro. *Etica teologale.* Cinisello Balsamo 2010
CUNNINGHAM, David S. *Christian Ethics: The End of the Law.* London – New York 2008
FUMAGALLI Aristide – MANZI, Franco. *Attirerò tutti a me: Ermeneutica biblica ad etica cristiana.* Bologna 2005
DEMMEER, Klaus. *Fundamentale Theologie des Ethischen.* Freiburg 1999
ERNST, Stephan. *Grundfragen theologischer Ethik.* München 2009
ROTTER, Hans – VIRT, Günter. *Neues Lexikon der christlichen Moral.* Innsbruck – Wien 1990 (vybrané články)

C-2. BIOETIKA

7. Etické otázky spojené s počátkem lidského života. Kdy začíná lidský život?

Jaká stanoviska se vyskytují v otázce, kdy začíná život lidské osoby? (církvní nauka v Evangelium vitae 60, odborná veřejnost...).

Klonování člověka – princip, různé účely, zákonná ustanovení v ČR a v jiných státech.

Jak se má hodnotit užití embryonálních kmenových buněk pro výzkum a terapii?

Co se původně mínilo pojmem „umělé oplodnění“, co se jím zpravidla myslí v dnešní době?

Jak je hodnoceno v církevních dokumentech? Ve kterých?

Proč se provádí, jak často se užívá v ČR?

Co mají manželé dělat, když nejsou schopni počít a porodit dítě?

8. Umělý potrat a možnosti omezit počet umělých potratů

Kolik se v ČR provádí ročně potratů?

Které evropské státy provádění potratů omezují výrazně více než Česká republika?

Jaká je nauka katolické církve?

Jaké argumenty se uvádějí k ospravedlnění umělého potratu?

Má církev podporovat iniciativy, jež usilují potraty pouze omezit, ne zcela zakázat?

Jak se má postupovat v případě, že plod v těle matky není schopen života?

Co je možno činit k omezení počtu umělých potratů?

Disciplína v pohlavním životě, zákonný zákaz, umělá antikoncepce...

9. Požadavky pátého přikázání. Sebevražedné atentáty. Užití násilí proti nespravedlnosti a útisku

Jaký byl původní význam pátého přikázání?

Co všechno zahrnujeme pod páté p- přikázání v dnešní době?

Je muslimský sebevražedný atentátník národním hrdinou, nebo zločincem?

Jaké argumenty lze uvést na podporu obou názorů?

Ve kterých církevních dokumentech najdeme nauku o násilné revoluci? Co stanovují?

10. Eutanázie

Co je eutanazie aktivní, „pasivní“, vyžádaná, nevyžádaná, dobrovolná, nedobrovolná? Co je asistovaná sebevražda?

Jaká je církevní nauka o eutanazii?

Jaká je současná zákonná úprava eutanazie v ČR? Jaké je veřejné mínění?

Jaká je zákonná úprava v jiných státech?

Má lékař usilovat o záchranu života pacienta za každou cenu? Kdy končí povinnost lékaře usilovat o záchranu či udržení života pacienta? Kdo o tom má rozhodnout?

11. Trest smrti. Transplantace lidských orgánů

Jaké argumenty lze uvést pro trest smrti a jaké proti němu?

Do kdy v ČR existoval trest smrti? Jaký je názor občanů ČR na jeho případné znovuzavedení?

Jaká je nauka církve o trestu smrti? Kde je vyjádřena? Jak se vyvíjela?

Jaká je praxe v jiných státech?

Jak lze mravně hodnotit darování orgánů a tkání?

Kdo je dle českého zákona dárce? Od kdy tento zákon platí?

Neznamená transplantace obličeje, srdce... přílišný zásah do identity člověka?

Povinná literatura:

Prameny

Katechismus katolické církve. Praha 1995, čl. 2258–2400

Donum vitae. Olomouc 2006 (a jiná vydání)

Studijní literatura

HÄRING, Bernhard. *Bioetika*. b.m.: Edice Duch a život, bez vnočení. Německý originál 1981.

<http://ktf.cuni.cz/~ovecka/2008-9/Bioetika/Haering-Bioetika.doc>

ROTTER, Hans. *Důstojnost lidského života: Základní otázky lékařské etiky*. Praha 1999

VIRT, Günter. *Žít až do konce: Etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha 2000.

POLLARD, Brian. *Eutanazie ano či ne?* Praha 1996

C-3. ETIKA PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

12. Teologické základy sexuální morálky v Bibli

Jaké jsou teologické základy sexuální morálky ve Starém Zákoně?

Jaké jsou teologické základy sexuální morálky v Novém Zákoně?

13. Nauka teologie a církve o sexualitě a pohlavním soužití v minulosti a současnosti

Jak se vyvíjel postoj církevní nauky k pohlavnímu soužití ve starověku a středověku, v době velkých společenských změn, od roku 1930?

Jak byl v minulosti a jak je v současnosti v církevní nauce hodnocen celibát a manželské pohlavní soužití? Ve kterých dokumentech?

14. Předmanželská a mimomanželská sexualita

Co je dle církevní nauky smyslem pohlavních vztahů a manželství?

V čem se projevuje současná krize manželství?

Jak a s jakým oprávněním se uplatňuje sexualita v manželství a mimo manželství?

Jak se má hodnotit nemanželské pohlavní soužití?

15. Homosexuální vztahy, registrované partnerství

Jaká je biblická nauka o homosexuální orientaci a homosexuálním jednání? Ve kterých knihách?

Jaká je církevní nauka o homosexuální orientaci a homosexuálním jednání? Ve kterých dokumentech?

Jaké zákonné ustanovení o registrovaném partnerství platí ČR? Od kdy?

Jaká je s touto praxí zkušenost? Jaké jsou důvody pro a proti registrovanému partnerství?

16. Teologická nauka o pohlavním soužití v manželství. Encyklika *Humanae vitae*

Které církevní dokumenty o pohlavním soužití v manželství pojednávají? Co o něm říkají?

Co je dokument *Humanae vitae*? Za jakých historických okolností vznikl? Jak souvisí s II. vatikánským koncilem?

V čem spočívá dle *Humanae vitae* zodpovědnost v předávání života? Na základě jakých kritérií se mají manželé rozhodovat o počtu dítěte?

Jak má vypadat podíl rodičů a školy na pohlavní výchově dětí? Jak k ní mají přispívat sdělovací prostředky, kultura, sport...?

17. Početí nového života

Co mají manželé dělat, aby zabránili nežádoucímu početí? Co mají dělat, když nejsou schopni splnit nařízení církevní autority ve věci zabránění početí?

Vysvětlíte vztah svědomí, „objektivní“ mravní normy, nařízení církevní autority.

Jaký postoj k této otázce mají jiné křesťanské církve?

Povinná literatura:

Prameny

Katechismus katolické církve. Praha 1995, čl. 2052–2257, 2401–2557

PAVEL VI. *Humanae vitae*. Brno 2014

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Persona humana: prohlášení o některých otázkách sexuální etiky*, in:

VOJTĚCH OD SV. HEDVIKY. *Homosexualita a křesťanská antropologie*. Praha 1998

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Homosexualitatis problema: o pastoraci homosexuálních osob*, in:

VOJTĚCH OD SV. HEDVIKY. *Homosexualita a křesťanská antropologie*. Praha 1998

Studijní literatura:

DENZLER, Georg. *Zakázaná slast: Dva tisíce let křesťanské sexuální morálky*. Brno 1999

ROTTER, Hans. *Sexualita a křesťanská morálka*. Praha 2003

C-4. SOCIÁLNÍ ETIKA

18. Křesťanská sociální etika, její prameny a subjekty, biblické základy

19. Vývojové linie sociálního učení církve – klíčové církevní dokumenty

Období do 2. vatikánského koncilu. Období po 2. vatikánském koncilu.

20. Princip personality a novodobý koncept lidských práv

21. Princip solidarity

22. Princip subsidiarity

23. Princip spravedlnosti.

24. Princip trvalé udržitelnosti

25. Principy křesťanské sociální etiky v hospodářské etice

26. Etika vztahu k životnímu prostředí

Povinná literatura:

Prameny

Sociální encykliky (1891–1991). Praha 1996

BENEDIKT XVI. *Caritas in veritate*. Kostelní Vydří 2009

Gaudium et spes

PAPEŽSKÁ RADA PRO SPRAVEDLNOST A MÍR. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří 2008

Studijní literatura:

ANZENBACHER, Arno. *Křesťanská sociální etika: úvod a principy*. Brno 2004

SUTOR, Bernhard. *Politická etika*. Praha 1996

Materiály k přednáškám ze Sociální etiky

KERBER, Walter et al. *Přehled katolického sociálního učení*, neoficiální český překlad (orig. *Katholische Soziallehre im Überblick*, Frankfurt am Main 1991)

Doporučená literatura

- FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří – VYBÍRAL, Jan (ed.). *Katolická sociální nauka a současná věda*. Brno – Praha 2004
- HANUŠ, Jiří (ed.). *Křesťanství a lidská práva*. Brno – Praha 2002
- MARTINEK, Cyril. *Cesta k solidaritě: nástin sociálního učení církve*. Svitavy 1998
- MOLITOR, Bruno. *Etika hospodářství*. Praha 1998
- OCKENFELS, Wolfgang. *Katolická sociální nauka*. Praha 1994
- PESCHKE, Karl-Heinz. *Hospodářství z křesťanského pohledu*. Praha 1996
- SPIEKER, Manfred. *Katolická sociální nauka a sociální tržní hospodářství*. Praha 1996
- GABRIEL, Ingeborg et al. *Perspektiven ökumenischer Sozialethik: der Auftrag der Kirchen im größeren Europa*, Ostfildern 2006
- HEIMBACH-STEINS, Marianne (ed.). *Christliche Sozialethik: ein Lehrbuch 1-2*. Regensburg 2004/2005
- MARX, Reinhard – WULSDORF, Helge. *Christliche Sozialethik. Konturen – Prinzipien – Handlungsfelder*, Paderborn 2002

D. PASTORÁLNÍ TEOLOGIE A LITURGIKA

D-1 PASTORÁLNÍ TEOLOGIE

1. Pastorace církve po Druhém vatikánském koncilu

Základní pojmy (pastorace, katecheze, prvotní hlásání, evangelizace), jejich vývoj, vymezení a členění, vztah pastorace k dalším oblastem života církve.

2. Základní výzvy pro pastorači v dokumentech *Evangelii gaudium* a *Amoris laetitia*

„Konverze“ pastorace, zaměření na jádro evangelia, sociální rozměr evangelizace, nové pojetí doprovodu snoubenců v přípravě na manželství, doprovod manželů zvl. v prvních letech manželství.

3. Pastorační ráz působení Ježíše Krista a prvotní církve

Ježíšův způsob komunikace a jednání s obyčejnými lidmi, s náboženskými představiteli Izraele, s cizinci; pastorační jednání apoštolů Petra, Pavla.

4. Kněz jako pastýř a vůdce farního společenství

Kontext, struktura a obsah stejnojmenného dokumentu Kongregace pro klérus, trvale platné impulsy v projevech papeže Františka kněžím.

5. Pastorační působení trvalých jáhnů

Specifický ráz diakonátu, obsah služby trvalého jáhna ve farní i kategoriální pastorači.

6. Pastorační působení laiků (neomezovat na službu pastoračního asistenta)

Specifika účasti křesťanů-laiků na pastorači církve, obsah služby ve farní i kategoriální pastorači.

7. Pastorace mladých lidí

Základní pastorační linie dle exhortace *Christus Vivit* čl. 202 – 247, možnosti a limity aplikace na české prostředí.

8. Pastorace vybraných skupin

Nemocní, psychicky nemocní, lidé ve výkonu trestu a po jeho skončení, lidé bez domova, lidé s odlišnou sexuální orientací, aj.

9. Křesťanská iniciace – pastorační přístup

Identita křesťanské iniciace, katechumenát jako prostor a proces formace, iniciační a mystagogická katecheze.

10. Tzv. pastorační rozhovor

Identita, principy, možný průběh, cíle a úskalí.

Povinná literatura:

Prameny

Nový zákon a odborné komentáře v různých jazycích.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha 1995.

JAN PAVEL II., *Christifideles laici*. Praha 1988.

PAPEŽ FRANTIŠEK, *Evangelii gaudium*. Praha 2014.

PAPEŽ FRANTIŠEK, *Amoris laetitia*. Praha 2016.

PAPEŽ FRANTIŠEK, *Christus vivit*. Praha 2018.

Studijní literatura

Cesty katecheze, 2010, č. 2 a 3.

KAPLÁNEK, M., *Znamení naděje*. CDK. Brno 2016.

KOL., *Svatost manželství jako znamení nové a věčné smlouvy*, Biskupství královéhradecké, Hradec Králové 2018.

KOL., *Křesťanská iniciace*, KS ČBK, 2012;

LOHSE, T. H. *Krátký rozhovor v pastorační a poradenské*, Eman, 2014.

OPATRŇÝ, A., *Pastorace zvláštních skupin*, Mervart, Červený Kostelec 2014.

OPATRŇÝ, A., *Pastorální teologie pro laiky*, Mervart, Červený Kostelec 2016

Služba trvalých jáhnů I a II. Pastorační středisko. Praha 1998.

ZULEHNER, P. M., *Církev jako matka a pastýřka*, Vyšehrad, Praha 2019.

D-2 LITURGIKA

1. Liturgie a liturgika

Výklad základních pojmů (liturgie, liturgika, liturg, mysterion, sacramentum), proměna jejich obsahu v dějinách, význam liturgie a její vztah k dalším oblastem života církve, prameny vědy o liturgii.

2. Základní církevní dokumenty o liturgii

Sacrosanctum concilium, Pavel VI. *Mysterium fidei*, Jan Pavel II., *Ecclesia de Eucharistia*, Benedikt XVI., *Sacramentum caritatis*, Benedikt XVI., *Verbum Domini*. Kontext, struktura, obsah a hlavní poselství jednotlivých dokumentů; celkový rozvoj církevního magisteria o liturgii.

3. Hlavní stavební aspekty každé liturgické modlitby křesťanů

Shromáždění, slovo, gesto, prostor, hudba, umění; jejich antropologické, christologické a eklesiologické aspekty.

4. Liturgický rok

Historie jeho utváření, jeho teologický obsah, základní sváteční cykly a současná podoba jejich slavení.

5. Liturgie hodin

Historie utváření liturgie hodin, každodenní struktura slavení, teologický obsah jejich jednotlivých částí.

6. Křesťanská iniciace

Biblické kořeny slavení a základní rituální prvky, jejich teologický obsah, historický vývoj, etapy a obřady iniciace v současnosti.

7. Svátosti uzdravení

Biblické kořeny slavení a základní rituální prvky, jejich teologický obsah, historický vývoj, formy obřadu v současnosti.

8. Svátosti služby

Biblické kořeny slavení a základní rituální prvky, jejich teologický obsah, historický vývoj, formy obřadu v současnosti.

9. Eucharistie

Její teologické místo ve svátostné ekonomii, jednotlivé prvky obřadu ve světle křesťanské iniciace, struktura eucharistické modlitby a její role v celku obřadu.

10. Svátostiny

Druhy svátostin a jejich místo v liturgii církve, situace a typy žehnání, antropologické a biblické kořeny křesťanského pohřbu, jednotlivé prvky obřadu pohřebního obřadu ve světle křesťanské iniciace.

Povinná literatura:

Prameny

Liturgické knihy římské tradice (současná edice v českém jazyce).
Dokumenty citované v jednotlivých otázkách.

Studijní literatura

ADAM, A., *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Vyšehrad, Praha 2001.

ADAM, A., *Liturgický rok. Historický vývoj a současná praxe*, Vyšehrad, Praha 1998.

BRADÁČ, J. – ŠVÉDA, ZD., Výklad konstituce o posvátné liturgii, in POLC J. V., *Posvátná liturgie*, Křesťanská akademie, Řím 1981, 341-409.

Handbook for liturgical studies 1-5, ed. A. J. Chupungco, The Pontifical Liturgical Institute, A Pueblo Book Liturgical Press, Collegeville 1997-2000. (it.: *Scientia Liturgica. Manuale di Liturgia 1-5*, ed. A. J. Chupungco, Pontificio Istituto Liturgico Sant'Anselmo, Edizioni Piemme, Casale Monferrato 21999-2000.)

KUNETKA, F., *Úvod do liturgie svátostí*, KNA. Kostelní Vydří 2001.

KUNETKA, F., *Eucharistie v křesťanské antice*, Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity, Palackého v Olomouci, Olomouc 2004.

KUNETKA, F., *Stručné dějiny hudby a zpěvu v liturgii*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1999.

POLC, J. V., *Posvátná liturgie*, Křesťanská akademie, Řím 1981..

TAFT, R. F., *Život z liturgie. Tradice Východu i Západu*, Refugium Velehrad-Roma, Olomouc 2008.

TICHÝ, R. – SOUKAL, P., *Křest, bířmování, eucharistie. Rozpravy o liturgii I*, Krystal OP, Praha 2020.

Praha, 14. prosince 2020

PhDr. Petra Oulíková, Ph.D.
proděkanka pro studium